

Opmerking vooraf: dit correctieadvies vervangt het correctievoorschrift van het College voor Toetsen en Examens niet. Het officiële correctievoorschrift van het CvTE dient te allen tijde te worden gevolgd. Dit correctieadvies biedt alleen houvast bij de correctie van open vragen en de vertaling. Het is vooral bedoeld voor punten waarbij interpretatieverschillen van het correctievoorschrift tot onduidelijkheid kunnen leiden of om de reikwijdte van de opmerking in het correctievoorschrift ‘woorden van overeenkomstige strekking’ te illustreren.

Algemene opmerkingen:

- Een kennelijke verschrijving hoeft het antwoord niet fout te maken. Hierbij denken we aan overschrijffouten bij citaten en het niet-juist spellen van namen.
- Bij de beoordeling van afwijkende citaten geldt algemene regel 3.3. Dat betekent bijvoorbeeld ook dat een toevoeging aan het citaat het antwoord niet per definitie fout maakt.
- Bij de correctie van een kolon geldt dat alle punten verloren gaan als de strekking van de vertaling heel anders of volkomen fout wordt. Zie ook vakspecifieke regel 3.
- Tijdfouten zorgen voor aftrek van één scorepunt, tenzij anders vermeld in het correctievoorschrift of in het geval dat vakspecifieke regel 3 van toepassing is. Op grond van vakspecifieke regel 1 en algemene regel 6 moet eenzelfde tijdfout steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij anders vermeld in het correctievoorschrift.
- Herhalingsfouten in de vertaling, bijvoorbeeld een verkeerde betekenis van een woord, verkeerde naamval of verkeerd getal, moeten op grond van vakspecifieke regel 1 en algemene regel 6 steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij anders vermeld in het correctievoorschrift. De ernst van de fout, -1 of -2, dient bepaald te worden op grond van de vakspecifieke regels 3 en 5.
- Als in het correctievoorschrift een toevoeging tussen haakjes staat, dan is een toevoeging van een deel van de tekst tussen haakjes niet fout, tenzij het correctievoorschrift anders vermeldt.

Vraag 3b

De term *optatissimum* verwijst naar wat Romeinen gewenst en eervol vinden. Wat dat *optatissimum* concreet inhoudt wordt uitgelegd in de ACI na *putant*.

Advies: reken antwoorden goed, waarin de leerling ingaat op het feit dat het zeer eervol is om het bezit van je familie op het platteland te beheren.

Vraag 4b

Bij deze vraag gaat het om een motief uit de *De inventione*. Antwoorden die ingaan op het Latijn uit de *Pro Roscio* zijn om die reden niet goed. De opdracht 'Noteer' laat ruimte voor citeren (het eerste antwoord uit het CV) en voor omschrijven (het tweede antwoord).

Vraag 5a

De formulering 'een meer uitgebreide wijze' vraagt volgens het CV naar een Latijns tekstelement dat meer informatie geeft over de zoon. Je kunt de formulering echter ook laten slaan op meer woorden dan alleen het woord 'filius'. Bijvoorbeeld: het Latijnse tekstelement *At t/m fuisse* (r.18) beschrijft een eigenschap van de zoon en is daarom goed. Ook meer informatie biedt r.18-19 *qui odisset eum (sine causa)* en r. 20-21 *neque perditus*.

Advies: reken bovenstaande antwoorden ook goed.

Vraag 5b

Advies: reken consistente en inhoudelijk juiste antwoorden n.a.v. 5a goed.

Vraag 6

Leerlingen die **nugatoriaque** weglaten, formuleren ook een zuiver chiasme. Het is echter niet mogelijk een antwoord dat woorden uit het CV weglaat, goed te rekenen. Wat wel kan, is het CvTE hiervan in kennis te stellen. De VCN geeft dit dus door aan de CvTE. Zie algemene regel 7.

Vraag 11a

Een antwoord als ‘Lex Cornelia’ zonder de toevoeging ‘dit is een nieuwe wet’ is niet op te vatten als een aanduiding van een categorie.

Advies: reken antwoorden die niet ingaan op de categorie oud/nieuwfout.

Vraag 12

Op grond van algemene regel 3.3 kan een correcte beschrijving van een andere retorische techniek uit deze regel een goed antwoord opleveren.

Advies: reken andere juiste retorische middelen (bijv. apostrofe) goed.

Vraag 13c

Leerlingen die **mea en ipsius eximia** weglaten, formuleren ook een zuiver parallellisme. Het is echter niet mogelijk een antwoord dat woorden uit het CV weglaat, goed te rekenen. Wat wel kan, is het CvTE hiervan in kennis te stellen. Hiervoor zal de VCN zorg dragen. Zie algemene regel 7.

Vraag 16a

Er is vanwege de herhaling van de *bona* die genoemd worden in regel 4 en 11 geen ander antwoord goed.

Advies: alleen goed rekenen regel 6-11

Vraag 17

Het gaat hier om de absurde situatie. *Dezelfde personen* in plaats van *dezelfde persoon* is gezien de situatie inhoudelijk te verdedigen, omdat de feitelijke *accusator* (Erucius) in ieder geval geen *sectorem* of *sicarium* is. Cicero kan dus wel degelijk doelen op meerdere mensen.

Advies: reken personen/ mensen in plaats van enkelvoud ook goed.

Vraag 19a

In de vraagstelling is er meestal onderscheid tussen ‘citeren’ en ‘ingaan op het Latijn’. Het CV legt ‘ingaan op het Latijn’ uit als ‘citeren’. ‘Ingaan op het Latijn’ is echter geen

synoniem van ‘citeren’ en laat daarom de mogelijkheid op een andere manier dan citeren te antwoorden.

Advies: reken antwoorden goed waarin ingegaan wordt op het Latijn via een vertaling, zonder het noemen van het Latijnse woord locum.

Vraag 19b

Op grond van algemene regel 3.3 kan een correcte beschrijving van een ander stilistisch middel (bijvoorbeeld *allitteratie*) worden goed gerekend.

Proefvertaling

Kolon 26

Pinkster onderscheidt bij het woord *amans* een actief en een passieve vertaling. De passieve vertaling (bijv. geliefd) levert 1 punt aftrek op. Het woord *vriendelijk* dat in Pinkster bij die passieve vertaling als optie vermeld is, kan in het Nederlands echter ook een actieve waarde hebben, bijv. in de combinatie ‘zeer staatsvriendelijk’.

Advies: reken dergelijke vertalingen goed.

Het CV eist dat *rei publicae* verbonden moet worden met *amantissimos*. Die verbinding kan als als gen. obiectivus en als gen. partitivus opgevat worden.

Advies: reken ook een verbinding als gen. obiectivus goed.

Kolon 29

Er zijn hier zorgen over repeteerfouten die de VCN deelt. Want volgens het CV zouden bij de kola 29/33/35 vijf scorepunten in mindering gebracht moeten worden indien de hoofdzin als bijzin is vertaald. Het is niet mogelijk van het CV af te wijken. Wat wel kan, is het CvTE hiervan in kennis te stellen. De VCN geeft dit dus door aan de CvTE. Zie algemene regel 7.

Kolon 36

De term *villa* kan bij de Romeinen naar veel soorten huizen verwijzen: bijvoorbeeld landgoed, maar ook stadsvilla. Om uit dit brede palet te kunnen kiezen moet een leerling

weten waar de Pons Mulvius ligt (i.e. buiten het antieke Rome). Een dergelijke detailkennis kunnen we niet van een leerling verwachten.

Advies: reken villis als huizen goed.

Kolon 40

Vaak is het weglaten van een persoonsvorm in een kolon op te vatten als een ernstige fout en zou dan met 0 punten beoordeeld moeten worden. *Et t/m adulescentes* is echter goed te vertalen uitgaande van een ellips ('en ik uit de stad Reate..'). Een leerling houdt dan een onvertaalbaar *miseram* over (bijvoorbeeld *bij cum gladiis*)

Advies: trek in dergelijke gevallen voor het onjuist vertalen van miseram 1 punt af.

Kolon 41

Door de gegeven vertaling van *quorum opera utor* is het voor leerlingen niet meer duidelijk dat het bijwoord *assidue* in het Latijn bij *utor* hoort. Bij het Nederlandse 'assisteren' past naast de vertaling 'voortdurend' ook de vertaling 'ijverig, vlijtig' etc.

Advies: reken de vertaling 'ijverig' e.d. niet fout.

Kolon 44

Een leerling kan het woord *nota* met 'teken' vertalen en menen dat daarmee een logische zin gevormd wordt. *Nota* is echter eerder een 'merkteken'. Het gewone Latijnse woord voor 'teken' is *signum*. Maar vertalingsmogelijkheid 14 van *nota* is 'teken, signaal, indicatie, wenk'. De vertaling 'De precieze situatie was alleen voor de praetoren een teken' is grammaticaal te verdedigen, maar inhoudelijk niet duidelijk.

Advies: trek voor de vertaling 'teken' 1 punt af.

Kolon 47

Het is niet nodig om in het Nederlands bij de vertaling 'wordt gestopt' in kolon 46 de vertaling van *erat commissa* te veranderen 'is begonnen'. Het is echter niet onlogisch, omdat er bij een praesensvertaling van de hoofdzin alsnog een voortijdigheid wordt weergegeven met deze vertaling.

Advies: reken 'is begonnen' niet fout als de hoofdzin als o.t.t. is vertaald.